

Миналото

Нашето минало е трагично. Ние търпяхме двойно робство: политическо и духовно. Първото убиваше, а второто обезличаваше. Подъгната на фанариота българската духовна мощ чезнеше, а чувството на народно съзнание гаснеше. Защото, ако политическото робство бѣ потисничество надъ народната свобода, то фанариотскиятъ гнетъ бѣ мрътило на националното ни съзнание, на народния ни духъ.

И за да се види и разбере, до колко засилена бѣ фанариотската мощъ и нейното пакостно влияние, нека посочимъ на следния фактъ. Въ църквата св. Димитъръ въ с. Арбанаси (Търновско) между многото гръцки църковни книги намѣрихъ една, въ която е записана бележка съ следното съдържание: + *θαση κηρυα πορροζα пол στοιαν σελο κουβαλακο*. 1794. (Тази книга подвърза попъ Стоянъ, село Кованлъкъ, 1794 г.). Ще рече, 83 години преди нашето освобождение, въ това чисто българско село Кованлъкъ, затънтено почти въ Балкана, близу до гр. Елена, българинътъ попъ Стоянъ не е знаалъ нищо отъ българското писмо и, следователно, пишейки съ гръцка азбука, вършелъ е и богослужението на гръцки езикъ.

Въ друга една гръцка църковна книга, намѣрена пакъ въ с. Арбанаси въ библиотеката на дѣдо Димитраки, синъ на известния дѣдо Георги попъ Симеоновъ, нареченъ още Георги Анагности и Георги Чорбаджи, четемъ друга една важна бележка, писана на гръцки, а именно, че гръцкото училище (*τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον*) въ гр. В. Търново е изгорѣло въ 1845 г. Значи, само 32 години преди освобождението ни, въ Търново имаше гръцко училище, гдето елинскиятъ езикъ се изучавалъ основно. Когато пъкъ въ 1846 г. султанъ Абдулъ Меджитъ миналъ презъ Търново, търновскитѣ търговци му подали прошение съ молба да се уреди търговско сѣдилище въ този градъ, и това прошение, копие отъ което се пазѣше въ библиотеката на дѣдо Димитраки, бѣ написано на френски и гръцки. Въ Свищовъ е имало отворено гръцко училище и дори имало гръцка махала. Въ Котелъ е било отворено въ 1814 година гръцко училище съ щедритѣ пожертвувания отъ българи.

Въ това село Арбанаси, гдето съмъ роденъ, преподаването на гръцки езикъ въ мѣстното училище се продължаваше до самото ни освобождение — 1877 год.

А има много работи, колкото интересни, толкова и отъ важно значение отъ нашето минало, които ние или не ги знаемъ, или бързо сме ги забравили. И именно желаяйки да разкрия нѣкои, било неизвестни за мнозина или забравени страници отъ нашето минало, завзехъ се да изложа тукъ своитѣ спомени, като изнеса и нѣкои интересни и отъ важно значение намѣрени данни.

Като роденъ въ с. Арбанаси и знаещъ, колко широко бѣ разпространенъ и колко дълбоко бѣ вкорененъ тамъ гърцизмътъ, па макаръ въ това село нищо, ама абсолютно нищо гръцко да нѣмаше, азъ искахъ и се стараехъ да разбира, на какво именно се дължеше вилнѣщето тамъ